

CARSTVO ŽIVOTINJA

SUNĐERI

- najprostije građe - nemaju tkiva
- žive u vodi
- pojedinačni ili kolonije
- sesilni organizmi

građa

- telo u obliku bokala, čaše...
- nemaju tkiva
- ćelije raspoređene u dva sloja
- između slojeva je pihtijasta masa - mezogleja
- na telu se nalaze otvori - pore
- na vrhu tela je - otvor

razmnožavanje

- bespolno - pupljenje
- polno - hermafroditi

ishrana

- voda ulazi kroz pore - unosi hranjive materije
- ćelije unutrašnjeg sloja pomoću bičeva unose hranu
- kroz otvor se izbacuju nesvareni delovi

disanje i izlučivanje

celom površinom tela

predstavnici

- slatkovodni sunđer
- Venerina korpica

DUPLJARI – ŽARNJACI

- zračna simetrija
- prvi put se obrazuju tkiva
- mrežast nervni sistem

građa

- ćelije raspoređene u dva sloja
- spoljašnji sloj sadrži

nervne, skeletne, žarne, ćelje

- između slojeva - mezogleja

disanje i izlučivanje

- celom površinom tela

razmnožavanje

- bespolno - pupljenje
- polno - hermafroditi

1. hidra

- sesilna slatkovodna
- stopalo – vezuje za dno
- usni otvor okružen pipcima

na gornjem slobodnom delu tela kroz njega ulazi voda sa hranom i izlazi voda sa štetnim materijama

razmnozavanje

- bespolno - pupljenje
- polno

2. vlasulje ili morske sase

- žive na dnu mora
- mogu da plivaju i puze
- veliki broj pipaka oko usnog otvora

3. koralni

- obrazuju kolonije – koralni sprudovi
- razmnožavanje – pupljenje

4. meduze

- telo u obliku kišobrana
- slobodno plivaju
- samo polno razmnožavanje

PLJOSNATI CRVI

prvi put u evoluciji:

- organi i sistemi organa
- obrazovanje glavenog regiona
- dvobočna simetrija
- sistem za izlučivanje u vidu razgranatih

kanalića

- vrpčast nervni sistem

1. Planarije

- većina živi u moru
- grabljivi način života

2. Metilji

- imaju - pijavke
- pričvršćuju se za domaćina
- paraziti životinja i čoveka
- iz jaja se razvijaju larve
- larve žive u prelaznom domaćinu

a. veliki metilj

prelazni domaćin -barski puž

b. mali metilj

prelazni domaćin livadarski puž

3. Pntljičare

glava, vrat i članci

- nemaju crevo

uzimaju hranu celom površinom tela

a. svinjska pantljičara

domaćin - čovek

prelazni domaćin - svinja

b. pseća pantljičara

domaćin pas

prelazni domaćin - svinja, ovca, govedo ponekad čovek

VALJKASTI CRVI

prvi put u evoluciji:

- duplja između creva i ostalih organa
- kompletno crevo – sa analnim otvorom

građa tela

- izduženo valjkasto telo
- kutikula- zaštitni sloj na površini tela
- polno razmnožavanje – odvojeni polovi

predstavnici

- čovečija glista
- dečija glista
- trihina

ČLANKOVITI CRVI

prvi put u evoluciji:

- krvni sistem
- lestvičast nervni sistem

građa tela

- iz članaka ili prstenova
- čekinje - uloga u kretanju
- duplja između creva i ostalih organa
- cevčice za izlučivanje štetnih materija

2. Morski člankoviti crvi

- izraštaji na bokovima tela
- na izraštajima je puno dugih čekinja

1. Kišna glista

- na svakom članku po četiri čekinja
- hermafroditi
- polno i bespolno razmnožavanje
- regeneracija

3. Pijavice

- pijavke - pričvršćivanje za domaćina
- hrane se krvlju domaćina
- luče posebnu materiju protiv zgrušavanja
- crevo sa "džepovima" u kojima se čuva krv

MEKUŠCI

građa tela

- glava
  - utrobna kesica
  - stopalo
  - telo obrazuje nabor - plašt
- između plašta i tela je plaštana duplja
u plaštanoj duplji su organi za disanje
plašt luči ljušturu

2. Školjke

- žive samo u vodi
- ljušturu obrazuju dva kapka
- nemaju glavu
- na telu otvori za protok vode
- dišu preko škrge

1. Puževi

- a. kopneni – dišu plućima
  - pluća su u plaštanoj duplji
  - baštenski puž, puževi golači...
  - b. vodeni –u plaštanoj duplji su škrge
- u slatkim vodama: barski puž, svitak
u morima: prilepak, morsko uvo

3. Glavonožci

- žive samo u morima
- kod većine –zakrčljala ljuštura
- na glavi –ručice i složene oči
- kretanje pomoću levka
- levak i ručice nastali od stopala

sipe

lignje

hobotnice

ZGLAVKARI

građa tela

- člankovito telo
- grupe članaka obrazuju regione (glavu, grudi, trbuh)
- člankovite noge
- telo je obavijeno – kutikulom
- nervni sistem – lestvičast
- krvni sistem otvoren

2. Pauci

telesni regioni

a. glaveno grudni

- oči
- dva para usnih nožica
- četiri para nogu za hodaње

b. trbušni

- paučinate žlezde
- listolika pluća

predstavnici

krstaši, kućni, baštenski

1. Rakovi

rečni rak

telesni regioni

a. glavenogrudni region

- par složenih očiju
- dva para antena – čulo dodira i mirisa
- usne nožice

- klješta

- noge za hodaње

b. trbušni region

- nožice za plivaње

disaње - škrigama

izlučivaње - antenalne žlezde

predstavnici rakova

morski rakovi: jastozi, krabe, vitičari

slatkovodni rakovi: ciklops, dafnija

kopneni rakovi: mokrice

3. Škorpije

- duži pipci- u obliku klješta
- izdužen trbuh se završava bodljom

5. Stonoge

- glava
- trup
- jedan par nogu na svakom članku

predstavnici

gujin češalj, kućna stonoga

4. Krpelji

srasli delovi tela

..mogu biti paraziti biljaka, životinja i čoveka

predstavnici

šugarac - sisa krv

..kućni krpelj – živi u prašini

6. Insekti

telesni regioni

a. gava

- složene oči
- jedan par antena
- tri para usnih nožica

b. grudi

- tri para nogu
- jedan ili dva para krila

c. trbuh

- bez nožica

disanje

- pomoću traheja

metamorfoza (preobražaj)

a. potpuna - leptiri, muve, strižibube

b. nepotpuna - skakavci, stenice, bubašvabe

dele se na dve grupe:

1. insekte koji imaju krila
2. beskrilni insekti

predstavnici insekata

vilini konjici

bubašvabe

termiti

pravokrilci

(skakavci, zrikavci, popci, rovci)

vaši

buve

stenice

tvrdokrilci ili bube

(jelenak, strižibube, bubamare)

leptiri

opnokrilci

(stršljeni, bumbari, ose, pčele, mravi)

dvokrilci

(muve, komarci, obadi)

BODLJOKOŠCI

- isključivo morske životinje
- slabo pokretni
- imaju zračnu simetriju
- na površini tela - kvržice ili bodlje
- krečnjački skelet
- vodeni sistem - za kretanje
- nervni sistem - nervni prsten - od koga polaze nervne vrpce
- disanje - preko škrga
- izlučivanje - celom površinom tela
- odvojeni polovi

predstavnici

morske zvezde

morski ježevi

morske zmijuljice

morski krastavci

morski krinovi

HORDATI

- horda – daje oslonac telu
- dvobočna simetrija
- cevast nervni sistem
- disanje - škržno ždrelo
- krvni sistem – zatvorenog tipa
- rep – iza analnog otvora

TUNIKATE - PLAŠTAŠI

hordu imaju samo larve

KOPLJAŠI

kopljača – amfioksus

primer za tipičnu građu hordata osim:

- nema glavu i oči
- mišići su grupisani u paketiće (celom dužinom tela)
- duž tela i repa je – kožni nabor (predstavlja – leđno i repno peraje)
- organi za izlučivanje - izgađeni od cevčica
- prolaze kroz stadijum larve

KIČMENJACI

- horda postoji u toku embrionalnog razvića
- rođenjem se delimično ili potpuno zamenjuje kičmenicom
- kičmenica se sastoji od kičmenih pršljenova
- skelet je unutrašnji
- imaju lobanju u kojoj je smešten mozak
- na telu razlikujemo:
glavu, trup, rep i dva para udova

Ribe

- škrge - organi za disanje
- krljušti - koštane pločice na površini tela
- u koži - žlezde koje luče sluz
- udovi

neparna peraja: ledno, repno, podrepno

parna peraja: grudna i trbušna)

- bočne linije - za orijentaciju u vodi
- riblji mehur - olakšava boravak na dubini
- škržni poklopac - skeletni deo nekih riba

predstavnici

ajkule

- hrskavičav skelet
- svaka škriga ima poseban otvor iza glave

štitonoše

- koštani štitovi u pet redova duž tela

kečiga - živi na dnu reka

iesetra i moruna - žive u morima - mreste se u rekama

raže

- žive na dnu mora
- spljošteno telo
- proširena grudna peraja

košljoribe

- najbrojnije

šaran, som, štika, grgeč - rečne

zubatac, oslič, skuša - morske

Vodozemci

- prvi kopneni kičmenjaci
- vode poreklo od izumrlih riba - šakoperki
- šakoperke su imale peraja u obliku šake.
- u vodi su disale škrgama
- na kopnu plućima nastalih od ribljeg mehura
- jedini živi predstavnik - latimerija

odlike vodozemaca

- koža bogata sluznim žlezdama - stalno vlažna
- nemaju stalnu telesnu temperaturu
- jaja polažu u vodu
- spoljašnje oplodjenje - stadijum larve
- prezimjavaju zimu (zimski san)

repati vodozemci

dažddevnjaci

mrmoljci (trioni)

čovečja ribica

bezrepi vodozemci

žabe

Gmizavci

- koža - suva - prekrivena rožnim krljuštima
- nemaju stalnu temperaturu tela
- unutrašnje oplodjenje
- jaje obavijeno opnama (protiv isušivanja) - sadrži žumance (za ishranu embriona)

jaja polažu na kopnu

- prezimljavaju

gušteri

- kad su u opasnosti odbacuju svoj rep
- imaju moć regeneracije

livadski i zidni gušter, zelembači

slepić, blavor - beznogi gušteri

kornjače

- telo zaštićeno koštanim oklopom
- oklop srastao sa skeletom
- preko oklopa su rožne krljušti
- nemaju zube

šumska i barska kornjača

zmije

- valjkasto telo, bez nogu
- odbacuju ceo rožni sloj odjednom
(to je zmijska košuljica)
- račvast jezik - informacije o mirisima.
- očni kapci srasli i providni

belouška, smuk - neotrovne

šarka, poskok - otrovne

krokodili

- telo pokriveno koštanim pločama
- ploče su presvučene koštanim krljuštima

Ptice

odlike ptica

- telo prekriveno perjem
- prednje noge izmenjene u krila
- perje i krila – omogućuju letenje
- preko leta odbacuju deo perja - mitarenje
- na glavi se nalazi kljun, nemaju zube
- skelet je šupalj, prilagođen letenju
- imaju stalnu temperaturu tela
- brinu se o potomstvu
- mogu biti stancarice i selica

ptice se dele na letačice i trkačice

poreklo ptica

- od gmizavaca

- praptica - arheopteriks (izumrla)

imala je osobine ptica i gmizavaca

srodna sa nekim dinosaurima

.. imala je - dugačak rep i zube

predstavnici

čarlje i rode

patke, guske, labudovi

koke - fazan, paun, prepelica

detlići

sove - grbljive, love plen noću

golubovi

grabljivice - orao, jastreb, soko

pevačice - vrapci, senice, kosovi, vrane

Sisari

- telo prekriveno - dlakom

periodično je odbacuju - linjanje

krzno – meka dlaka

čekinje – oštra dlaka

runo – duga meka dlaka

- imaju stalnu telesnu temperaturu

- razvijene žlezde:

lojme – podmazuju dlaku

znojne – pomažu održavanju temperature tela

mlečne žlezde – luče mleko za ishranu mladih

- rožne tvorevine

na udovima – nokti, kandže, kopita, papci

.. na glavi - rogovi

predstavniči

torbari - kenguri

bubojedi - krtica, rovčica, jež

slepi miševi ili ljiljci

majmuni - orangutan, gorila, šimpanza

glodari - miševi, veverica, hrčak, dabar

zečevi i kunići

zveri - lisica, vuk, lav, tigar

perjari - morževi, foke

kitovi - plavi kit, delfini

kopitari - konji, magarci, zebre, nosorozi

papkari - svinje, jeleni, žirafe, antilope